

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**НАУКОВІ ПРАЦІ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

**SCIENTIFIC WORKS
OF INTERREGIONAL ACADEMY
OF PERSONNEL MANAGEMENT**

POLITICAL SCIENCES AND PUBLIC MANAGEMENT

Випуск 1 (73), 2024

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

Редакційна колегія

Семенець-Орлова І. А., кандидат політичних наук, доктор наук з державного управління, професор, директор Навчально-наукового інституту управління, економіки та бізнесу, Міжрегіональна Академія управління персоналом (головний редактор)

Дакал А. В., доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Жовнірчик Я. Ф., доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Національний авіаційний університет

Карасевич А. О., кандидат філософських наук, професор, професор кафедри соціальних і правових дисциплін, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Козирська А., доктор політичних наук, професор, керівник кафедри соціальної і культурної безпеки факультету наук про політику і безпеку, Університет Миколая Коперника у Торуні, Польща

Ковач В. О., доктор наук з державного управління, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу проблем фізичного захисту об'єктів критичної інфраструктури центру інформаційно-аналітичного та технічного забезпечення моніторингу об'єктів атомної енергетики, НАН України

Кондратенко О. Ю., доктор політичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу теоретичних та прикладних проблем політології, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України

Копанчук В. О., доктор наук з державного управління, доцент кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Кульгінський Є. А., доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри стоматології, Київський міжнародний університет

Лясота Л. І., кандидат політичних наук, доцент, член Соціологічної асоціації України

Монолатій І. С., доктор політичних наук, професор кафедри політології, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Орел М. Г., доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Пашина Н. П., доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та міжнародних відносин, Маріупольський державний університет

Радченко О. О., кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Твердохліб О. С., доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління у сфері цивільного захисту, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Толуб'як В. С., доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри менеджменту та публічного управління, Західноукраїнський національний університет

Шмаленко Ю. І., кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри соціології, Національний університет «Одеська юридична академія»

Яковлева Л. І., доктор політичних наук, професор, професор кафедри соціології, Національний університет «Одеська юридична академія»

Katarzyna Radzik-Maruszak, dr hab, profesor, Fac Polit Sci & Journalism, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin (Lublin, Poland)

Marek Pietraś, prof. dr hab., Dyrektor Instytutu Nauk o Polityce i Administracji UMCS

Затверджено Вченою радою

Міжрегіональної Академії управління персоналом 24 квітня 2024 (протокол № 5)

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1173 від 11.04.2024 року (Ідентифікатор медіа R30-03894).

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») відповідно до Наказу МОН України № 320 від 07 квітня 2022 року (додаток 2) зі спеціальностей 052 – Політологія; 281 – Публічне управління та адміністрування.

Видання індексується Google Scholar

DOI: 10.32689/2523-4625-2023-1(73)

Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління. 2024. Вип. 1 (73). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2024. 100 с.

Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку політики та публічного управління. Для науковців, викладачів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток політичної науки та публічного управління в Україні.

ЗМІСТ

Вікторія БАРАНОВА

РОЗРОБКА МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ НАСЕЛЕННЯ ГРОМАДИ:
РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....7

Олексій БУРЯЧЕНКО

ЕВОЛЮЦІЯ ЯДЕРНОГО ТЕРОРИЗМУ: ПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ
НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....13

Ігор ЖУРБА

СЕПАРАТИЗМ І ТЕРИТОРІАЛЬНА ЦІЛІСНІСТЬ:
КОНФЛІКТ МІЖ ПРИНЦИПАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ
ТА ПРАВОМ НА САМОВИЗНАЧЕННЯ.....23

Ірина КЛИМЧУК, Інна МИХАЛЬЧУК

НАСЛІДКИ ПОДІЙ АРАБСЬКОЇ ВЕСНИ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ
ТА ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ29

Валентин КОЛЄЧКІН

ІСТОРИКО-ГЕНЕЗИСНИЙ АСПЕКТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМ
ТА ЗАСАД ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ МОДЕЛІ ТАКОГО УПРАВЛІННЯ34

Валерій КОТЛЯРОВ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ВІТЧИЗНЯНОЇ
ТА СВІТОВОЇ СПІЛЬНОТИ.....40

Валерій МАЛЬСЬКИЙ

СУЧАСНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....48

Маріанна МАРУСИНЕЦЬ

РОЛЬ ДИПЛОМАТІЇ ІРЛАНДСЬКОЇ ДІАСПОРИ США У МИРНОМУ ПРОЦЕСІ
В ПІВНІЧНІЙ ІРЛАНДІЇ.....53

Єгор МІНЕНКО, Артур БОРСУК

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ НА ІНФОРМАЦІЙНИЙ
СУВЕРЕНІТЕТ КРАЇН ЄВРОПИ61

Яна МУЩЕНКО

ПРИЧИНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ АБСЕНТЕЇЗМУ УКРАЇНСЬКОГО ВИБОРЦЯ
КРІЗЬ ПРИЗМУ ПОЛІТИЧНИХ ЧИННИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ
ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ 2004 РОКУ).....67

Микола НЕГРИЧ

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ У РОЗВИТКУ
«НОВОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ» ТА ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛЕЙ
ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....72

Ігор ПОПОВ

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБМЕЖЕНЬ
У ВІДПОВІДНОСТІ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ
В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....79

Ігор ПОПОВ

АНАЛІЗ РІШЕНЬ РНБО ТА СБУ ЩОДО ОБМЕЖЕННЯ ДОСТУПУ
ДО ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....84

Ігор РОЗОВИК

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ

СУДОВО-МЕДИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ.....90

Тетяна ШЛЕМКЕВИЧ, Тамара ЛАХАЧ, Наталія ШОТУРМА

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІТИЧНИХ СТЕРЕОТИПІВ В ПОЛІТИЧНІЙ РЕКЛАМІ.....95

УДК 352

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-1\(73\)-11](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-1(73)-11)

Микола НЕГРИЧ

кандидат наук з державного управління, докторант, Міжрегіональна академія управління персоналом,
N5085878@gmail.com

ORCID: 0009-0002-4494-3759

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ У РОЗВИТКУ «НОВОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ» ТА ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛЕЙ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Встановлено, що на основі проведеного аналізу причин переходу до нової моделі економічного управління, в тому числі, аналізу ставлення до даних питань у науковому співтоваристві на різних етапах розвитку економічної теорії, можна зробити висновок, що цей процес мав комплексніший характер, і він пояснюється цілим набором факторів, які можна розбити на 4 групи: причини світової економіки; технологічні передумови; наукові передумови; політична воля.

Причини розростання державного сектора, насамперед у Європі, пов'язані з одержавленням багатьох підприємств у зв'язку з необхідністю державної участі у відновленні інфраструктури після 2-ої світової війни. Низька ефективність функціонування державних підприємств пов'язана з державним апаратом, що розрісся, а також відсутністю достатніх джерел для інвестицій в інфраструктуру.

Технологічні передумови – необхідність залучення інновацій у сферу інфраструктури для її виведення на новий технологічний рівень шляхом залучення нових технологій, що часто з'являються у приватному секторі завдяки підприємницькій ініціативі, а також для підвищення ефективності інфраструктурного комплексу та підвищення задоволеності громадян рівнем послуг, що надаються.

Наукові передумови – (а) наукова база, що сформувалася за попередні десятиліття, що включає дослідження питань державного втручання в економіку та результатів цього, що застосовувалися раніше форм співробітництва держави з приватними особами, а також (б) наукова та суспільна свідомість, готовність як суспільства, так і державного апарату на основі осмислення попередньої політики економічного управління до того, щоб перейти до активного застосування моделі ДПП.

Політична воля – очевидні проблеми державного управління, що призвели до економічних труднощів, спричинили суттєву політизацію суспільства. Незважаючи на те, що матеріальною основою для здійснення змін були перелічені вище фактори, ці зміни просто нікому було б ініціювати без політичних процесів, які відобразили масштаб проблем, що накопичилися.

Показано, що модель нового державного управління увібрала в себе різні посилення і опинилася під впливом не тільки теорії громадського вибору та менеджериалізму: вона успадкувала як деякі елементи попередніх її концепцій (йдеться про «державне адміністрування» та «нове державне адміністрування»), так і нововведення, розроблені в результаті багаторічних обговорень та аналізу.

Ключовими елементами політики «нового державного управління» визначені: підвищення «ринковості» органів державної влади через створення професійних агентств та використання ними принципів клієнтського менеджменту та професійного найму персоналу на умовах, наближених до приватного сектору; підвищення ефективності за рахунок скорочення чисельності та впровадження оцінки результатів діяльності (система ключових індикаторів або key performance indicators/KPI); конкурентні умови (проведення тендерів) у державних закупівлях; приватизація тих підприємств, які надавали ринкові послуги та виробляли ринкові товари; залучення приватного капіталу в ті сфери, які не могли бути приватизовані (оскільки надавали послуги, за які відповідає держава) через механізми ДПП.

Ключові слова: моделі державно-приватного партнерства, наукові передумови, політична воля, розвиток «нового державного управління», світова економіка, технологічні передумови.

Mykola Negrych. FUNDAMENTAL PREREQUISITES IN THE DEVELOPMENT OF «NEW PUBLIC ADMINISTRATION» AND THE APPLICATION OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP MODELS IN THE GLOBAL ECONOMY

It was established that based on the analysis of the reasons for the transition to a new model of economic management, including the analysis of the attitude to these issues in the scientific community at various stages of the development of economic theory, it can be concluded that this process had a more complex nature, and it is explained by a whole set of factors that can be divided into 4 groups: causes of the world economy; technological prerequisites; scientific prerequisites; political will.

The reasons for the growth of the public sector, primarily in Europe, are related to the privatization of many enterprises in connection with the need for state participation in the reconstruction of infrastructure after the Second World War. The low efficiency of the functioning of state-owned enterprises is connected with the state apparatus that has grown, as well as the lack of sufficient sources for investments in infrastructure.

Technological prerequisites – the need to involve innovations in the field of infrastructure to bring it to a new technological level by involving new technologies that often appear in the private sector thanks to entrepreneurial

initiative, as well as to increase the efficiency of the infrastructure complex and increase citizen satisfaction with the level of services provided.

Scientific prerequisites – (a) the scientific base formed over the previous decades, which includes the study of issues of state intervention in the economy and the results of this, previously applied forms of cooperation between the state and private individuals, as well as (b) scientific and social awareness, readiness as a society, as well as the state apparatus based on the understanding of the previous policy of economic management before proceeding to the active application of the PPP model.

Political will – obvious problems of public administration, which led to economic difficulties, caused significant politicization of society. Despite the fact that the material basis for the implemented changes were the factors listed above, these changes simply could not have been initiated by anyone without political processes that reflected the scale of the accumulated problems.

It is shown that the model of the new state administration absorbed various references and was influenced not only by the theory of public choice and managerialism: it inherited both some elements of its previous concepts (we are talking about «state administration» and «new state administration») and innovations, developed as a result of many years of discussions and analysis.

The key elements of the «new public administration» policy are defined as: increasing the «marketability» of public authorities through the creation of professional agencies and their use of the principles of client management and professional hiring of personnel on conditions close to the private sector; increasing efficiency by reducing the number of employees and implementing the assessment of activity results (key performance indicators/KPI system); competitive conditions (holding of tenders) in public procurement; privatization of those enterprises that provided market services and produced market goods; attraction of private capital in those areas that could not be privatized (because they provided services for which the state is responsible) through PPP mechanisms.

Key words: models of public-private partnership, scientific prerequisites, political will, development of «new public administration», world economy, technological prerequisites.

Постановка проблеми. У сучасній світовій економіці інновації є ключовим фактором економічного зростання та конкурентоспроможності окремих країн. Для прискорення інноваційної діяльності в умовах обмежених фінансових ресурсів та більшої гнучкості приватного сектору держави змушені створювати партнерства з провідними бізнесовими структурами, а також науковими центрами – основними виконавцями фундаментальних досліджень. У заломленні до розвитку інновацій державно-приватного партнерства (ДПП) розглядається як інструмент розвитку Національної інноваційної системи (НІС), яка націлена на формування нового технологічного устрою для прискореного економічного зростання та вирішення соціальних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз причин трансформації системи публічного управління є предметом досліджень багатьох вчених, особливо зарубіжних. Досить поширеною точкою зору є обґрунтування переходу до моделі «нового державного управління» з метою застосування методів, які використовуються приватними компаніями для підвищення ефективності (звідси – застосування англійського слова «менеджмент» в англійському терміні самої моделі «new public management»), а також підвищення клієнтоорієнтованості державних установ та організацій. Дані характеристики можна пов'язати з впливом на економічну політику двох економічних шкіл, що обирається державою: теорія громадського вибору (Дж. Бьюкенен, М. Олсон, Ф. Хайек та ін.) і «менеджеріалізм/менеджеризм» (П. Друкер, Д. Мак-Грегор, Г. Лівітт та ін.).

Поза увагою науковців залишилися аспекти стосовно фундаментальних передумов у розвитку «нового державного управління» та застосування моделей державно-приватного партнерства у світовій економіці.

Мета статті. Мета статті полягає у науковому обґрунтуванні теоретичних засад та практичних пропозицій щодо фундаментальних передумов у розвитку «нового державного управління» та застосування моделей державно-приватного партнерства у світовій економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі проведеного аналізу причин переходу до нової моделі економічного управління, в тому числі, аналізу ставлення до даних питань у науковому співтоваристві на різних етапах розвитку економічної теорії, можна зробити висновок, що цей процес мав комплексніший характер, і він пояснюється цілим набором факторів, які можна розбити на 4 групи:

1. Причини світової економіки. Світові політичні процеси у 70-ті роки ХХ ст., насамперед зростання конфронтації країн Заходу з країнами Близького Сходу призвели до того, що ціна на нафту зросла в 4 рази з 3-х дол. за барель до майже 12 дол. за барель. Сильна до 80-х років ХХ в. роль держави економіки не відповідала новим економічним реаліям. За відсутності необхідних коштів у бюджеті багатьох країн було поставлено питання необхідності приватизації. Причини розростання державного сектору, насамперед у Європі, пов'язані з одержавленням багатьох підприємств у зв'язку з необхідністю державної участі у відновленні інфраструктури після 2-ої

світової війни. Низька ефективність функціонування державних підприємств пов'язана з державним апаратом, що розрісся, а також відсутністю достатніх джерел для інвестицій в інфраструктуру.

В умовах, що склалися, було поставлене питання не про 100%-ву приватизацію всіх підприємств. Ціла низка аналізованих об'єктів мала суспільний і стратегічний характер, і держава не могла повністю зняти з себе відповідальність за функціонування таких галузей як, наприклад, освіта, охорона здоров'я, транспорт та ін. Приватизація дозволила отримати значний приплив коштів, які можна було спрямувати на розвиток. Водночас держава втратила джерела доходів від приватизованих підприємств. Завдяки приватизації наприкінці XX ст. – на початку XXI ст. різко зріс рівень приватних капіталів, відсутність будь-якого зростання державного капіталу, в більшості країн балансує на нульовій відмітці. При цьому можливості ефективного податкового вилучення приватних капіталів з метою їх використання на оновлення інфраструктурних фондів сильно обмежені, особливо у зв'язку з лібералізацією, що активно проводилася, і виникненням численних «податкових гаваней». Ці процеси призвели до суттєвого зростання рівня нерівності у суспільстві.

2. Технологічні передумови – необхідність залучення інновацій у сферу інфраструктури для її виведення на новий технологічний рівень шляхом залучення нових технологій, що часто з'являються у приватному секторі завдяки підприємницькій ініціативі, а також для підвищення ефективності інфраструктурного комплексу та підвищення задоволеності громадян рівнем послуг, що надаються.

3. Наукові передумови – (а) наукова база, що сформувалася за попередні десятиліття, що включає дослідження питань державного втручання в економіку та результатів цього, що застосовувалися раніше форм співробітництва держави з приватними особами, а також (б) наукова та суспільна свідомість, готовність як суспільства, так і державного апарату на основі осмислення попередньої політики економічного управління до того, щоб перейти до активного застосування моделі ДПП.

Нова модель розвитку інфраструктурного комплексу розглядалася як економічна модель, здатна подолати і недоліки моделі вільної ринкової економіки («ринкові провали»), та витрати сильного державного втручання в економіку, що показали до 70–80-х років XX ст. свою неефективність як у країнах «соціалістичного блоку», так і у країнах «західної демократії». Наукова думка

дійшла усвідомлення ущербності крайніх поглядів те що, чия роль економіці є головною, позаяк у кінцевому підсумку це призводить до розвитку гіпертрофованих форм господарювання та негативним результатам.

Одним із таких вчених, які вважали за необхідне урізноманітнити моделі управління загальними економічними ресурсами та системами, а також вивчали взаємодію з екосистемами в цьому процесі була Елінор Остром, перша жінка-лауреат Нобелівської премії з економіки [1].

4. Політична воля – очевидні проблеми державного управління, що призвели до економічних труднощів, спричинили суттєву політизацію суспільства. Незважаючи на те, що матеріальною основою для здійснених змін були перелічені вище фактори, ці зміни просто нікому було б ініціювати без політичних процесів, які відобразили масштаб проблем, що накопичилися. Це добре видно з прикладу Великобританії, де наприкінці 1970-х рр. XX ст. на регулярній основі проводяться антиурядові акції, які стають інструментом політичної боротьби. Для мирного вирішення назрілих проблем новообраний уряд Маргарет Тетчер узяв на озброєння політику переходу системи державного управління від моделі «державного адміністрування» (public administration) до моделі «нового державного управління» (new public management).

Метою такої політики було підвищення ефективності роботи державного апарату, спрямоване на покращення якості наданих державних послуг, у тому числі за рахунок активнішої співпраці з приватним сектором та використання методів клієнтського менеджменту, який показав свої переваги у приватному секторі. Говорячи про інфраструктурні інвестиції, важливо розуміти, що інфраструктурний рівень безпосередньо впливає на конкурентоспроможність держав, яка протягом століть була ключовим питанням для політиків та предметом досліджень для вчених-економістів як рушійної сили соціально-економічного розвитку. Сьогодні залучення приватних інвестицій в інфраструктуру як один із напрямів політики «нового державного управління» залишається дуже актуальним питанням для багатьох країн, включаючи Україну, у зв'язку з високим рівнем інфраструктурного розриву, що є індикатором недостатності інфраструктурних інвестицій, та необхідністю прискорення розвитку інфраструктурного комплексу для забезпечення економічного зростання. Джерелами інфраструктурних інвестицій є як національні (державний бюджет, приватні особи), так і іноземні інвестиції (приватні

особи, міжнародні інститути розвитку: Міжнародний банк реконструкції та розвитку). Можливості для державних інфраструктурних інвестицій скорочуються, тому що державні бюджети багатьох країн зазнають зростаючого тиску через цілу низку обставин: зростання соціальних витрат, у тому числі у зв'язку зі скороченням частки працездатного населення та різними природними катаклізмами, включаючи епідемії; дерегулювання, що веде до податкової конкуренції країн; приватизація, яка, з одного боку, забезпечує отримання коштів за реалізовані активи, але у довгостроковій перспективі призводить до зниження державних доходів та ін. Аналізом динаміки структури капіталів та доходів у світовій економіці за останні більш ніж 100 років активно займається французький вчений Тома Пікетті. Він констатує, що до 2010 р. співвідношення приватного капіталу до річного національного доходу (НД) у Європі вийшло на рівень, який приблизно відповідав рівню початку Першої світової війни (5,5 НД) (від 4 НД у Німеччині до 7 НД в Італії), пройшовши через свій мінімум у 1950 р. у розмірі 2 НД (за результатами військових та соціальних потрясінь першої половини ХХ ст.) [2]. Цей показник має більш плавний характер і коливається навколо позначки в 4 НД (зокрема, у зв'язку з відсутністю тих величезних втрат, які зазнала Європа під час II Світової війни). При мало мінливому рівні державного капіталу (близько 0 НД – як в Америці, так і в Європі), а також очевидної тенденції до концентрації капіталу (аналогічно до процесів кінця ХІХ ст. – початку ХХ ст.) ситуація з нерівністю має тенденцію до експоненційного зростання, за рахунок вимивання середнього класу – основи стабільності сучасного капіталізму.

Т. Пікетті наводить аналіз динаміки концентрації багатства в руках першої децилі (10% найбільш забезпечених людей) та першої центілі (1% найбільш забезпечених людей) [2]:

- У США до 2015 р. частка верхньої децилі склала 73,5% (практично наблизилася до рівня 1910 р. в 82,9%), а частка верхньої децилі склала 38,3% (1910 р. він становив 45,1%);

- У Європі ситуація поки не така драматична, але тенденція до зростання також викликає побоювання: частка верхньої децилі досягла до 2015 р. середнього рівня 55,3% (1910 р. вона становила 88,6%), а частка верхньої центілі склала 21,4% (1910 р. її рівень становив 61,7%).

Свою лепту в нерівність робить і зарплатна нерівність, яка, як показав Т. Пікетті, теж має тенденцію до зростання, хоча й не в таких

грандіозних масштабах, як майнова нерівність. У світлі даного розвитку та відсутності у держав безболісного, прозорого та справедливого способу вилучення «зайвих» приватних капіталів з метою їхнього подальшого інвестування в інфраструктуру для здійснення необхідних інфраструктурних інвестицій підвищується значення приватних інвестицій та іноземних інвестицій.

Іноземні інвестиції відіграли велику роль у розвитку інфраструктурного комплексу, насамперед у країнах, що розвиваються. Однак, як показує практика, цей канал не є надійним з погляду своєї безперервності. Він залежить від багатьох зовнішніх чинників як політичних, так і економічних. Особливо яскравим прикладом теперішнього часу стали процеси 2020 р., коли у зв'язку з епідемією коронавірусу, що вибухнула, сильно впали обсяги прямих іноземних інвестицій (ПІІ). За оцінками ЮНКТАД, скорочення ПІІ у 2020 р. порівняно з 2019 р. у зв'язку з пандемією становило близько 40% [3]. Вперше з 2005 р. рівень ПІІ становив менше 1 трлн. дол. США. У перші місяці 2020 р. сума інвестицій у нові проекти скоротилася більш ніж на 50%. Обсяг угод проектного фінансування (за рахунок коштів ПІІ) впав більш ніж на 40%. Найбільше скорочення припадає саме на країни, що розвиваються, і країни з перехідною економікою, що входять у глобальні ланцюжки вартості транснаціональних компаній (ТНК). Так як уряди цих країн не можуть надати істотну підтримку економіці, саме вони найгостріше потребують джерел коштів: Латинська Америка і Карибський басейн (падіння в 2 рази), Азія та країни з перехідною економікою (падіння на 30–45%), Африка (падіння на 25–40%).

Незважаючи на стабілізацію ситуації та сильне відновлення ПІІ у 2021 р., з річним приростом ПІІ у світі на 77% до 1,65 трлн. дол. США, воно досягнуто, за оцінкою ЮНКТАД, в основному за рахунок розвинених країн, у яких річний приріст ПІІ становив 199% [4]. У країнах ПІІ відновилися на 30% і в найменш розвинених країнах – всього на 19%. Невелике відновлення ПІІ в країнах, що розвиваються, обумовлено кількома дуже великими угодами. Крім того, зростання інвестицій, націлених на досягнення цілей сталого розвитку в країнах, що розвиваються, склало всього 11%, а в найменш розвинених країнах інвестиції ЦУР продовжили спад і в 2021 р. знизилися на 17% після падіння на 30% в 2020 р.

Концепція НІС була запропонована європейськими вченими Б.-А. Лундваллом,

К. Фріманом, Ч. Едквістом та й надалі розвинена американськими вченими Р. Нельсоном, М. Портером, С. Уінтером та ін.

ДПП може бути задіяне як важливий інструмент прискорення інноваційних перетворень. Тому максимальне використання коопераційного (синергетичного) ефекту займає центральне місце в інноваційній політиці США та інших розвинутих країн. Найбільш перспективні напрями наукових досліджень пов'язані з розвитком нової енергетики, нових ІТ технологій, виведенням охорони здоров'я на новий технологічний рівень та розвитком передових транспортних систем. Перехід до NBICS-технологій (нано, біоінженерні, інформаційні, когнітивні та соціальні технології) може бути здійснений лише в рамках активної співпраці держави, бізнесу та наукових організацій. У зв'язку з цим виникла концепція «підприємницької держави» (М. Маццукато) [5], яка є активною дійовою особою інновацій та доповнює приватного партнера ресурсами, необхідними інститутами, стратегічним баченням та довгостроковим підходом до розвитку – це саме те, що необхідно для реалізації великомасштабних інновацій. За оцінкою Президентської Ради по науці та технологіям США, найбільш перспективними технологіями, які здатні забезпечити конкурентні переваги є: сенсорика, вимірювання та контроль процесів; дизайн, синтез та обробка нових видів матеріалів; нано-виробництво; біовиробництво та біоінформатика; адитивне виробництво; промислове роботобудування.

Питання інноваційного розвитку у даний час особливо актуальні для України у зв'язку з геополітичними викликами і ускладненням міжнародного становища. Ґрунтуючись на даних інноваційного розвитку країн, можна дійти висновку, що становище України за багатьма показниками серйозно відстає від конкурентів на світовій арені. Так, у 2022 р. Україна посіла у рейтингу інноваційного розвитку 57 місце, що гірше показника 2021 року – 49 місце.

Дане положення підвищує значущість залучення в сектор інновацій нових знань та технологій, що потребує масштабного фінансування та активної взаємодії держави та бізнесу. Таким чином, за відсутності державних коштів та/або необхідних технологій/інновацій, а також в умовах недостатності прямих іноземних інвестицій для розвитку інфраструктури неминучим є звернення до приватних осіб, які залишаються єдиним додатковим джерелом для здійснення інфраструктурних інвестицій.

Особливо релевантним державно-приватне партнерство в інфраструктурному секторі є для країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою, які не мають великих накопичень. Даний механізм дозволяє, з одного боку, залучити засоби, що бракують розвитку, а з іншого – спробувати знизити те суспільне напруження, яке посилюється у зв'язку зі зростанням нерівності – проблема, також особливо актуальна для країн і країн з перехідною економікою. Звичайно ж, успішність такого рішення залежить від продуманості правил роботи на ринку, що розглядається, і дотримання балансу інтересів. З точки зору трансформації державного управління великий внесок в осмислення витоків моделі нового державного управління, включаючи аналіз наукових шкіл, що вплинули на її складові, зробив Г. Гренінг [6]. Було показано, що модель нового державного управління увібрала в себе різні посилення і опинилася під впливом не тільки теорії громадського вибору та менеджеріалізму: вона успадкувала як деякі елементи попередніх її концепцій (йдеться про «державне адміністрування» та «нове державне адміністрування»), так і нововведення, розроблені в результаті багаторічних обговорень та аналізу.

Суть моделі «нового державного управління» з точки зору ключових змін, що характеризують її, показана в таблиці 1.

Г. Гренінг навмисно розділяє ці атрибути на 2 великих блоки – ті, які не викликають розбіжностей у різних наукових школах і ті, щодо яких до «нового державного управління» могли вестися суперечки. Політичні передумови, що послужили відправною точкою для зміни моделі економічного управління та взяття на озброєння політики нового державного управління, найбільш яскраво проявили себе у Великій Британії, яка стала провідною країною як для зміни моделі державного управління, так і в області розвитку державно-приватного партнерства у рамках нової моделі.

Складна політична ситуація стала визначальним чинником подальшої долі Великобританії – як економічної, так і внутрішньополітичної. Замість політики бездіяльності, що призвела Великобританію до «зими невдоволення», а лейбористську партію до поділу і втрати репутації, яка відчувається і в наш час, М. Тетчер, яка займала на посаді прем'єр-міністра позицію міністра освіти і під впливом таких учених як Ф. Хайєк була впевнена в необхідності серйозних політичних змін, необхідних для виведення британської економіки з кризи. Насамперед це сто-

Таблиця 1

Характеристики «Нового державного управління»

Безперечні атрибути	Спірні атрибути
Скорочення бюджету Ваучери Відповідальність за результати роботи Аудит ефективності Приватизація Клієнти (служби одного вікна, кейс-менеджмент) Децентралізація Стратегічне планування та управління Поділ виробництва та розподілу Конкуренція Оцінка ефективності Інший стиль управління Аутсорсинг Свобода управління (гнучкість) Поліпшення обліку Управління персоналом (стимулювання) Поділ політики та управління Поліпшення фінансового управління Більш широке використання інформаційних технологій	Правові, бюджетні та видаткові обмеження Раціоналізація юрисдикцій Аналіз та оцінка політики Покращене регулювання Раціоналізація або вирівнювання адміністративних структур Демократизація та участь громадян

Джерело: [6]

сувалося політики щодо профспілок, які, на її думку, існували за рахунок усієї держави. Це започаткувало політику дерегулювання, неолібералізму, монетаризму та реалізації на практиці теорії громадського вибору (раціонального вибору), і мало покласти край неефективній «бюрократії», метою якої була максимізація бюджету.

Ключовими елементами політики «нового державного управління» стали:

- підвищення «ринковості» органів державної влади через створення професійних агентств та використання ними принципів клієнтського менеджменту та професійного найму персоналу на умовах, наближених до приватного сектору;
- підвищення ефективності за рахунок скорочення чисельності та впровадження оцінки результатів діяльності (система ключових індикаторів або key performance indicators/ KPI);
- конкурентні умови (проведення тендерів) у державних закупівлях;
- приватизація тих підприємств, які надавали ринкові послуги та виробляли ринкові товари;
- залучення приватного капіталу в ті сфери, які не могли бути приватизовані (оскільки надавали послуги, за які відповідає держава) через механізми ДПП.

Без політичних змін, що відбувалися у Великій Британії, неможливо було б уявити перехід до політики нового державного управління. Політичний чинник був і не основним

(яким були економічні передумови), та визначальним з погляду реальних змін економічної політики, нової ролі держави у економічному управлінні, і навіть – співвідношення державного та приватного секторів економіки. Монополію неефективної, невідконтрольної слабкоінформованої та бюрократії, що діє у своїх інтересах, пропонувалося замінити на ефективних професіоналів, що діють у суспільних інтересах на ринкових принципах. А використовуваний раніше принцип порівняльності оплати державних службовців із приватним сектором, «comparability» – на принцип наявності можливостей «affordability». Політика нового державного управління окрім очікуваного економічного ефекту розглядалася як спосіб обмеження «нового муніципального соціалізму» та подолання ефекту деіндустріалізації багатьох районів у світлі тієї ролі, яку у Великій Британії історично грали місцеві органи влади та пов'язаної з цим постійної напруженості у їхніх відносинах із центром.

Значимість політичного чинника у розвитку ДПП можна проілюструвати з прикладу тієї ж Великобританії у наступні періоди. Після низки невдалих проєктів, здійснених за моделлю приватних фінансових ініціатив (для багатьох країн, включаючи Україну, що стала моделлю ДПП), а також у зв'язку з недоліками, що широко обговорювалися, політики нового державного управління стало зростати суспільне невдоволення і уряд змушений був провести комплексний економічний аналіз, спрямований на

Рис. 1. Стратегічна модель ДПП: передумови, умови розвитку, результати

виявлення реальної цінності моделі приватної фінансової ініціативи. В результаті, на основі проведених розрахунків за всіма проектами із залученням Рахункової палати (Національного Уряду було оголошено, що, ґрунтуючись на думці провідних державних відомств (Комітет з державних фінансів, Бюджетне управління), воно не буде застосовувати схеми закупівель, аналогічні приватним фінансовим ініціативам. Ця модель була визнана неповною і не приносить вигоди в порівнянні з іншими формами державних закупівель при створенні інфраструктурних об'єктів. Багато експертів вважають таке рішення політично заангажованим, оскільки, незважаючи на окремі невдачі мега-проекти, було багато успішних проектів, які зробили вагомий внесок у розвиток інфраструктурного комплексу в таких секторах як охорона здоров'я, освіта та транспорт. Внаслідок аналізу тих чинників, що призвели до акти-

візації державно-приватного партнерства наприкінці ХХ ст. в рамках політики нового державного управління, можна побудувати стратегічну модель ДПП, в якій виділяються умови-передумови та умови, що впливають на ступінь розвитку цієї моделі інвестування в інфраструктуру (рис. 1).

Висновки. Основними рушійними силами розвитку ДПП є економічні, політичні, стратегічні та технологічні фактори, які багато в чому визначаються процесами, що відбуваються у світовій економіці. Рівень та ефективність розвитку ДПП перебуває під впливом інституційних факторів, якості державного управління, рівня розвитку регулювання та відповідності ціннісних орієнтирів учасників угод ДПП. Зрештою, ДПП впливає на рівень розвитку інфраструктури, що згодом позначається на рівні соціально-економічного розвитку, рівні життя та міжнародній конкурентоспроможності держави.

Література:

1. Ostrom, E. Governing The Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action. Cambridge, 1990.
2. Piketty, Th. Capital et ideologie. Editions du Seuil. Paris, 2019.
3. ЮНКТАД. Доповідь про Світові Інвестиції 2022. URL: <https://dia.dp.gov.ua/yunktad-dopovid-pro-svitovi-investicii-2022/>
4. UNCTAD News. Global foreign direct investment rebounded strongly in 2021, but the recovery is highly uneven. 19.01.2022. URL: <https://unctad.org/news/global-foreign-direct-investment-rebounded-strongly-2021-recovery-highly-uneven>
5. Atkinson R. Winners Only the State Can Pick: Mariana Mazzucato's the Entrepreneurial State, June 23. 2014. URL: <https://itif.org/publications/2014/06/23/winners-only-state-can-pick-mariana-mazzucatos-entrepreneurial-state/>
6. Gruening G. Origin and theoretical basis of New Public Management. International Public Management Journal. 2001. 4(1): p. 1–25.